

Emlékeim Császár Ákosról

Császár Ákos professzort nagyon komoly, szinte megszólíthatatlan, a végtelenségig kötelességtudó, szavatartó, kiemelkedően nagy tudású embernek tartottam egyetemista koromban. Nem volt módom jobban megismerni, engem a másik analízis tanszék oktatói tanítottak az ELTE-n.

Vagy tizenöt évvel később mint a Bolyai János Matematikai Társulat elnöke többször beszélt velem a KöMaL centenáriuma, angol nyelvű számai és persze a kiadás anyagi gondjai kapcsán. Így történt, hogy ő lett a MATFUND Alapítvány egyik alapítója. Ezzel hozzájárult ahhoz, hogy a magyar matematika egyik nagy kincse, hagyománya, a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok (sok más külföldi társalappal ellentétben) életben maradt. Több éven át ő tartotta a KöMaL ankétok megnyitóját, átadva a legjobbaknak a díjakat.

Császár Ákos első publikációja minden bizonnyal a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapokban jelent meg. A KöMaL adatbázisában megtalálható a XV. évfolyam 1939. március 15-i száma, benne a 15 éves Császár Ákos egyetlen, a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapokban megjelent megoldása, egy tévedéssel: az iskolája nevét eltévesztették. A megoldás a borítón látható. A KöMaL archívumának tanúsága szerint 1938 novembere és 1939 májusa között 35 matematika gyakorlat jó megoldását küldte be.

Erről így emlékezett a *Miért lettem matematikus* című könyv (Szerkesztette: Róka Sándor, kiadta a Typotex kiadó 2003-ban) egyik írásában: „A matematikus hivatás gondolata korán megjelent bennem. A gimnáziumot a ciszterci rend Budapesti Szent Imre Gimnáziumában végeztem 1934 és 1942 között, s már az első (a mai számozásnak megfelelő ötödik) osztályban kiváló matematikatanár tanított ... A matematikát az ötödikben Lovas Ambró tanár úr vette át, aki szintén igen jó, színvonalas pedagógus volt. Ő ismertette meg velem a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapokat, amelynek rövidesen szorgalmas megoldója lettem; sajnos csak egy évig, mert a lapot már a következő ősszel, papírhíányra hivatkozva (de bizonyára a szerkesztő [1] származására tekintettel, politikai okból) megszüntették. Így azután egyetlen feladatmegoldás jelent csak meg az én nevem alatt (sajnos tévesen megjelölt iskolai hovatartozással) ...

Az érettségi évében több tanulóversenyen is sikeresen szerepeltem. Első díjat nyertem az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen matematikából, majd ugyancsak első díjat kaptam az akkor Eötvös-versenynek nevezett, ma Kürschák József Verseny néven ismert tanulóversenyen.

A fentiekből úgy látszhat, hogy a matematika iránt egyoldalúan érdeklődő tanuló voltam. Ez nincs így: tulajdonképpen minden (vagy majdnem minden) érdekelt, amit az iskolában tanultunk. Ennek eredményeképpen mind a nyolc osztályban én kaptam az egyes osztályok legjobb tanulójának járó jutalomkönyvet a tanév végén.”

Azt hiszem, egész életében „mintatanuló” maradt. Nagyon szeretett kirándulni, a növénytan kitűnő ismerője volt, de nemcsak ez volt a hobbija. Eredetileg el szeretne volna végezni a Zeneakadémiát zeneszerzés szakon, és bár ezt feladta, a koncertekre partitúrával a kezében ült be, hogy a zenét is pontosan követhesse.

Nem mindennapi életrajza elolvasható a Wikipédián vagy az MTA nekrológ-jában [2].

A Pázmány Péter Tudományegyetemen szerezte meg matematika-fizika szakos középiskolai tanári diplomáját 1947-ben (természetesen summa cum laude), tíz év múlva pedig már egyetemi tanárnak nevezték ki az akkorra már Eötvös Loránd nevet viselő tudományegyetemen. Több évtizeden át volt az analízis tanszék vezetője, egyúttal az MTA Matematikai Kutatóintézet topológia osztályának vezetője. 1996-ban lett professor emeritus.

Még az 50-es években kandidátusi, majd akadémiai doktori címet szerzett, 1970-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1979-ben rendes tagjává választották. Mind az MTA-n, mind a tudományos közélet egyéb területein elnökségi, elnöki szerepeket töltött be. A Kossuth-díj csak egyike volt öt évtized alatt kapott számos rangos kitüntetésének.

Matematikusként a valós függvénytan és a topológia nemzetközi hírű kutatója lett. Nevéhez fűződik a Császár-féle test, az egyetlen, átló nélküli nem konvex poliéder megtalálása [3].

A KöMaL archívumában található Szilassi Lajos 2008-ban megjelent cikke, amelyben többek között szó van a Császár-poliéderről is [4].

Tudományos munkásságát nem az én tisztem méltatni, de több, mint 180 referált publikációja önmagáért beszél.

A matematika tudományának öt jeles képviselője, Aczél János, Császár Ákos, Fuchs László, Gaál István és Horváth János mindegyike 1924-ben született. A Big Five-nak nevezett csoport 80. születésnapja alkalmából 400 év matematika címmel rendeztek konferenciát az MTA Rényi Matematikai Kutatóintézetben, 2004-ben. Akkor a tudományos ülésen mind az öt neves tudós előadást tartott. A Big Five elnevezés Fejér Lipót (1880–1959) iskolateremtő magyar matematikustól, az MTA rendes tagjától származik, 1947-es végzős évfolyama öt legtehetségesebbnek tartott tanítványát tisztelte meg vele. 2014-ben pedig az MTA Matematikai Tudományok Osztálya rendezett konferenciát az Akadémián, az öt 90 éves tudós tiszteletére. Császár Ákos ekkor már nem szerepelt a nyilvánosság előtt. 2017 decemberében, 94 éves korában csendben elment közülünk.

Tiszteletére emlékülést rendeznek 2018. február 26-án [5].

Hivatkozások

- [1] Az 1893-ban alapított, középiskolásoknak szóló matematikai lapot az első világháború után újraindító Faragó Andorról, a Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok szerkesztőjéről a KöMaL 2017 októberi számának hátsó borítóján, az Érintő elektronikus matematikai lapok 2. és 3. számában (<http://ematlap.hu/index.php/interju-portre-2016-12/365-farago-andorrol-ke-tetelben-i-felkeszules-a-tanari-palyara-a-xix-szazad-vegen> és <http://ematlap.hu/index.php/interju-portre-2017-03/405-farago-andorrol-ke-tetelben-2-tanar-es-lapszerkeszto-a-xx-szazadban>), valamint legutóbbi, hatodik számában is (<http://ematlap.hu/index.php/interju-portre-2017-12/627-arckep-helyett>) lehet olvasni.

- [2] http://mta.hu/mta_hirei/elhunyt-csaszar-akos-matematikus-az-mta-rendes-tagja-108334.
- [3] Császár, Á.: *A polyhedron without diagonals*, Acta Sci. Math. Universitatis Szegediensis, **13** (1949–50), pp. 140–142.
- [4] <http://db.komal.hu/KomalHU/cikk.phtml?id=201002>,
<https://www.komal.hu/cikkek/2008-01/toroid.h.shtml>.
- [5] http://www.bolyai.hu/meghivo_Csaszar%20emlekules.pdf.

Oláh Vera

Thiry Imréné (1930–2018)

Thiry Gabi búcsúztatása

Drága Gabika, Gabi néni, ahogy Te is hívtad magad mindig, akkor is, amikor még nem voltál „néni” korban.

Nálad jobb, érzékenyebb, segítőkészebb, empatikusabb, figyelmesebb, szeretnivalóbb embert nem ismertem, és ezzel így vannak mindenkori kollégáid, tanítványaid, és szüleid is.

Kevés embert ismerünk, akit Nálad többen szerettek, tiszteltek volna. Sugárzó bizalmad, jóhiszeműséged, figyelmességed fényében mindenki fontos embernek érezte magát, és ezért nagyon hálás volt/nagyon hálásak voltunk Neked, és mindenki megpróbált egy kicsit olyan értékesé, jóvá, tehetségessé, ügyessé, okossá válni, amilyenek Te láttad.

Kiváló tanár, pedagógus voltál. Képes voltál tanítványaidba átsugározni a matematika szeretetét, a logikus gondolkodás, a pontos munkavégzés, a szorgalom, a másik ember – legyen az felnőtt vagy gyerek – tiszteletét, az önfegyelem és a segíteni akarás igényét. Kristálytisztá gondolatmenetedet a feladatok megoldása során minden gyerek megértette. Aki nem, annak külön, tanórán kívül segítettél. Türelmed végtelen volt. A tehetséges gyerekek számára megmutattad a sikerhez vezető utat, és szakmai segítséggel, edzéssel, biztatással elindítottad őket az úton. Amikor a várva várt siker bekövetkezett, megtanítottad őket együtt élni a sikerrel, és akinek munkája ellenére elmaradt a várt eredmény, segítettél elviselni és feldolgozni a kudarcot. Soha nem hazudtál tanítványaidnak képességeikre vonatkozóan, de mindig az értékeiket, a jövőben legígéretesebben kibontakoztatható tehetségmorzskákat hangsúlyoztad, tudatosítottad.

Félelmetes memóriád valamennyi tanítványodat megőrizte, nemcsak a nevüket, az érettségi évét, a matematika tantárgyhoz való hajdani viszonyukat, hanem karrierjük állomásait, sikereiket, kudarcaikat, magánéletük Veled megosztott örö-